

Det är höglönejobben som ökat på den svenska arbetsmarknaden

RUNE ÅBERG

Utgångspunkten i min artikel i *Ekonomisk Debatt* (7/2004) var Pontus Braunerhjelm sensationella upptäckt att ”95 procent av de nya jobb som tillkommit sedan 1994 är låglönejobb och deltidsjobb”. Den har han torgfört i såväl *Dagens Industri* som vid ett frukostseminarium för journalister som okritiskt förde ut de nya rönen till allmänheten. Min, liksom andras forskning har pekat i rakt motsatt riktning. Frågan är vem som har rätt. Hur har Braunerhjelm kommit fram till sin slutsats och hur jag kommit fram till min?

Till skillnad mot vad Braunerhjelm hävdar i sin replik på min artikel i förra numret av *Ekonomisk Debatt* så konsulterade jag faktiskt SNS hemsida för att försöka förstå vad han byggde sin slutsats på. Jag kontaktade till och med Braunerhjelm själv för att få ta del av den rapport där jag antog att analysen fanns redovisad men fick beskedet att någon rapport alls inte fanns, men väl en sida med de beräkningar som legat till grund för slutsatsen. Det han gjort är uppenbarligen att beräkna ökningen av antalet heltidsanställda som har beskattningsbar inkomst över skiktgränsen mellan 1994 och 2001 och därefter beräkna hur stor andel det antalet utgör av ökningen av antalet heltidsanställda under samma period. Det blir 5 procent. De återstående 95 procenten skulle således vara ”låglönejobb och deltidsjobb”. ”Höglönejobb” motsvaras således i Braunerhjelmets värld av heltidsanställda med beskattningsbara inkomster över skiktgränsen, ”låglöne-

jobb” de med beskattningsbar inkomst under gränsen.

Detta är naturligtvis helt galet. Deltidsjobben kan vi lämna därhän eftersom hans siffror endast avser heltidsanställda. Dessutom minskade (enligt SCBs arbetskraftsundersökningar) faktiskt antalet deltidsjobb från början av 1990-talet till år 2000 för att i likhet med andra jobb öka något därefter. Viktigare är att Braunerhjelm låter den beskattningsbara inkomsten utgöra en indikator på jobbets lönenivå och brytpunkterna i skatteskalen 1994 och 2001 utgöra gränsvärden mellan ”höglönejobb” och ”låglönejobb”. Men det är orimligt att använda beskattningsbar inkomst i detta sammanhang.

Den beskattningsbara inkomsten bestäms inte bara av arbetsinkomster utan också av andra inkomster som kapitalinkomster och olika typer av skatteavdrag. Den beskattningsbara inkomsten bestäms också av hur stor del av året man arbetat. Inte heller är brytpunkterna desamma vid båda tidpunkterna.

Ett mera rimligt tillvägagångssätt hade varit att låta arbetsinkomster för heltids helårsanställda utgöra en indikator på jobbets lönenivå och beräkna hur många som har en arbetsinkomster som överskrider ett gränsvärde som får indikera den nivå över vilken individen antas tillhöra höglönegruppen. Gör man så och sätter gränsvärdet till 300 000 kr i årsinkomster 1994 så finner man att 11 procent av de heltids helårsanställda hade inkomster över denna nivå år 1994 och att 24 procent överskred nivån år 2001, arbetsinkomsten omräknad till 1994 års prisnivå. Med en sådan definition får man ungefär 350 000 fler personer i ”höglönejobb”. Antalet heltids helårsanställda ökade under samma tid med ca 300 000 personer. Det innebär att mer än 115 procent av sysselsättningsökningen ham-

SLUTREPLIK

Rune Åberg är professor i sociologi vid Umeå universitet. Hans forskning har under senare år handlar om arbetslöshet samt om kopplingen mellan arbetskraftens utbildningsnivå och arbetsmarknadens utbildningskrav. rune.berg@fas.forskning.se

nat i ”höglönejobb”¹. Det är ett helt rimligt resultat som beror på att många låglönejobb försvunnit under tiden och jobbtillväxten skett bland jobb som gett arbetsinkomster över 300 000 kr per år. Det är resultat som går helt i linje med slutsatserna i min artikel men tvärt emot Braunerhjelm.

Men det finns ett problem till med Braunerhjelm angreppssätt. Han blandar nämligen ihop individers inkomster och jobbens lönenivå. Individers inkomster kan variera med många andra faktorer än lönenivån i jobbet. När Braunerhjelm citerar Wright och Dwyer i sin replik på min artikel så gör han ett praktfullt självmål. Dessa forskare skriver att om man är intresserad av inkomstfördelning eller sambandet mellan lön och andra levnadsförhållanden så skall man naturligtvis också utgå från individers löner eller inkomster.

Men, om man är intresserad av jobbstrukturens förändring med avseende på tillväxt eller kontraktion av ”låglönejobb” och ”höglönejobb” är det istället jobbens lönenivå man skall utgå ifrån. I mitt fall har jag för olika jobb indikerat detta med medianvärdet för arbetsinkomsten för heltids helårsanställda. De citerade forskarna stöder min ansats men förkastar Braunerhjelm som ju uttalar sig om jobbstrukturens förändring utifrån individers inkomster och, som nämnts, har han dessutom valt fel inkomstbegrepp. Dessa brister i Braunerhjelm analys gör den värdelös som grund för utsagor om

strukturförändringar på den svenska arbetsmarknaden.

Självfallet menar jag att de slutsatser jag har dragit i min artikel fortfarande är giltiga. Om Braunerhjelm metodkritik av min använda metod kan sägas att den bygger på missförstånd, gör alltför stort väsen av att vissa antaganden måste göras samt drar upp ovidkommande argument. För att klargöra ett missförstånd så vill jag påpeka att metoden inte tillåter direkta jämförelser mellan valda analysperioder utan endast jämförelser inom perioderna. Då måste man anta att relativlönerna mellan yrken inte ändras i någon större omfattning. Detta problem blir mindre ju kortare analysperioder som väljs, men även om förskjutningar sker i relativlönerna för några jobb så innebär det som regel rörelser inom kvintilgrupperna och inte mellan dem och påverkar då inte resultatet. Vidare kan nämnas att tomma celler i matrisen som regel beror på att dess jobb helt enkelt inte finns eller är väldigt få till antalet och då har det ingen större betydelse för slutresultatet.

Avslutningsvis gör Braunerhjelm en total kovändning mot vad han tidigare sagt. Han konstaterar att när låglönejobben försvunnit så har många därigenom kommit att hamna utanför arbetsmarknaden. Den slutsatsen skulle man kunna dra av mina resultat men inte av hans. Braunerhjelm huvudpoäng var ju att dessa jobb hade svarat för nästan hela sysselsättningsökningen. Dock välkomnar jag honom tillbaka till verkligheten.

¹ Arbetsinkomster för heltids helårsarbetande har hämtats från SCBs ULF-databas, vilken i sin tur bygger på HINK-databasen. Antalet heltids helårsanställda har beräknats genom att antalet heltidsanställda i arbetskraftsundersökningarna multiplicerats med andelen helårsanställda av dessa. Den andelen har beräknats från uppgifter i ULF-databasen.